

การศึกษาวิจัยสังคมไทย :

ปรัชญาและวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในโลกที่เหลื่อมล้ำ*

สุริชัย หวันแก้ว**

บทคัดย่อ

วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในโลกและในประเทศไทยเผชิญกับสิ่งท้าทาย อันสืบเนื่องมาจากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปขนานใหญ่ สภาพการณ์ของโลก ผืนพิภพและสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากมายจนไม่มีทางพินิจกลับมาในสภาพเดิมได้อีก วิชาสังคมศาสตร์ในโลกจึงจำเป็นต้องทบทวนตนเองทั้งในแง่ของสาระและวิธีวิทยาการวิจัย ทำนองเดียวกันสังคมศาสตร์ในประเทศไทยจำต้องเผชิญกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปโดยพิจารณาทบทวนตนเองด้วย หากแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ยุคแรก ยุคอาณานิคม ยุคสร้างประเทศให้ทันสมัย ยุควิพากษ์การพัฒนาแบบตะวันตกและการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมแต่ยังเน้นความทันสมัยเช่นเดิมและยุคโลกาภิวัตน์ สังคมเสี่ยงและ “การพัฒนาที่หลากหลาย” ในแง่ความหมายการพิจารณา และในแง่วิธีวิทยาของความรู้/ เปลี่ยนไป โดยเฉพาะสังคมศาสตร์ไทยและสังคมศาสตร์ในโลก เคยเชื่อมั่นว่าวิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องมีเพียงแบบวิทยาศาสตร์แต่

* ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีสังคมวิทยาและวิชาระเบียบวิธีทางสังคมศาสตร์ 2557 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ศาสตราจารย์สาขาสังคมวิทยา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
surichai1984@yahoo.com

ในปัจจุบันจำต้องทบทวนในแง่ญาณวิทยาเสียใหม่ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ที่เน้นวิเคราะห์เป็นเอกจำต้องมีการทบทวน สนใจวิธีวิทยาในการตีความและการวิพากษ์ให้มากขึ้นเพราะว่าเป้าหมายของความรู้มิใช่เพียงเพื่ออธิบายหากเพื่อความเข้าใจ และเพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์ร่วมกันด้วย

ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญถูกซ้ำเติมโดยภาวะทวิทัศน์นิยมสืบเนื่องมาจากการเมืองขัดแย้งเชิงปฏิบัติ สังคมศาสตร์จะมีบทบาทที่มากขึ้นได้ต่อเมื่อหลุดพ้นจากคติวิทยาศาสตร์นิยม และการคิดแบบทวิทัศน์คู่ตรงกันข้าม เจื่อนไขสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative research) ได้แก่ การตระหนักภาวะย้อนแย้งซึ่งความรู้ในวิจัยมีเพิ่มขึ้นมากมาย แต่มิได้มีผลใดๆ ต่อสำนึกร่วมในทิศทางสังคม ขณะเดียวกันต้องเรียนรู้ประสบการณ์ทบทวนในระดับโลก เช่น การลดการยึดมั่นในกรอบประเทศชาติอย่างคับแคบและหันมาใส่ใจต่อผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติด้วย ดังนั้น นวัตกรรมความรู้ โดยเฉพาะการวิจัยสังคมศาสตร์และสหสาขาวิชา จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นไม่น้อยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คำสำคัญ: การวิจัย สังคมไทย สังคมศาสตร์ วิธีวิทยา ญาณวิทยา

Researching Thai Society: Epistemological and Methodological Issues in an Unequal World

Surichai Wun'gao

Abstract

Established social science research methodology and development thinking faces fundamental challenges due to planetary crisis and global social transformations. Thai society needs to be put in historical context. We periodize methodology and development historically into 4 phases, namely, pre-modernization, modernization, critique of Western ethnocentric modernization, and period of globalizing world risk and alternative development, and modernizations.

Following J. Habermas, knowledge could be seen as having different forms and functions namely, empirical-analytical, understanding or emancipatory based on positivistic, interpretative or critical epistemology. In the contemporary world, we have lived in paradoxes. Quantitatively knowledge has increased. Yet, society lacks a sense of shared purpose. Despite globalization, increasing inequalities and periodic crisis, there are no clean system-levelled reforms for global capitalism. Despite many references to "philosophy of sufficiency" and sustainable development, there are not systematic shifts from growth. Knowledge specialization has resulted in

fragmentation diminishing holistic sense in the face of global challenges.

For social science in Thailand to be transformative, there are 4 points to be considered. First, research needs to be contextualized in the world of inequities, i.e., unequal power. Second, to take stock of the knowledge gaps. Third, methodological reflection on key issues of "scientism" and methodological nationalism. Fourth knowledge innovation, as political polarization, needs to be dealt not with binaries but multiculturalism and grounded in critical and interdisciplinary interactions.

Keywords: research; Thai society; social sciences;
methodology; epistemology

นำเรื่อง

ปัจจุบันในทุกมหาวิทยาลัยมีการสอนวิชาการวิจัยในชื่อต่างๆ กัน บางแห่งใช้ชื่อวิชาเทคนิควิธีการวิจัย หรือระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยทางสังคมศาสตร์ บางกรณีก็แบ่งแยกเป็นการวิจัยทางมานุษยวิทยา การวิจัยทางสังคมวิทยาและการวิจัยทางรัฐศาสตร์ ฯลฯ บางกรณี ยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยเน้นเรื่องของเทคนิคและวิธีการวิจัยแบบต่างๆ สำหรับวิธีวิจัยมักแบ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิธีผสม (mixed methods) ฯลฯ แต่ไม่ว่าการจัดวิธีการใด ก็ควรสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป้าหมายการพัฒนาทั้งนั้น ข้อที่น่าสังเกตได้แก่ เรามักจะยึดถือว่าการวิจัยมีความจำเป็นต่อการพัฒนาโดยไม่มีข้อกังขาและแทบจะไม่มีใครตั้งคำถามถึงผลลัพธ์ที่อาจเกิดในทางตรงกันข้ามเพราะภายใต้บรรยากาศที่เคยชินคล้ายกับเห็นดีเห็นงามตามกันหมด

สำหรับประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบันสมควรหรือไม่ที่จะพิจารณาเรื่องความหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัย ถึงเวลาที่เรากำลังหันมาสำรวจตรวจสอบข้อสมมติฐานเดิมเกี่ยวกับการวิจัยและวิธีวิทยาการวิจัย ยิ่งหากจะมองในแง่ของวิชาความรู้ทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและวิธีวิทยาหรือจากอีกแง่มุมหนึ่งคือแง่มุมวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มีความแตกต่างจากวิธีวิทยาการวิจัยในแง่มุมวิชาอื่นอย่างไร การเรียนการสอนวิชาการวิจัยเชิงสังคมศาสตร์กับการพัฒนาในสังคมไทยในโลกปัจจุบัน เราไม่อาจจะปล่อยให้เป็นเรื่อง “ภาพนิ่ง” ที่มีความคงที่ตายตัว หากมีความจำเป็นจะต้องพิจารณาเรื่อง การวิจัยและการพัฒนาด้วยมุมมองเชิงพลวัตกว่าที่เคยเป็น ที่กล่าวเช่นนี้มิได้หมายถึงความหมายที่ “ลื่นไหล” ไปตามสถานการณ์และผู้เกี่ยวข้อง โดยไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องคิดโดย

อิงบริบท (contextual thinking) ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยทั้งของไทยและของโลก เรามีอาจปฏิเสธอิทธิพลอันเกี่ยวเนื่องจากเหตุการณ์สำคัญในโลกต่อความคิดและความรู้ได้ เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่สต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน (ค.ศ.1972) และที่รีโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล (ค.ศ.2002) การพิจารณาทบทวนในเชิงบริบทของโลก ผืนพิภพ และแม้แต่ความรู้อย่างจริงจัง ทำให้เกิดข้อสรุปในวงการวิจัยระดับสูงของโลกที่เพียรหา**ความรู้และการวิจัยที่เปลี่ยนแปลงตัวเองได้** (transformative knowledge and research) (ISSC and UNESCO, 2013)

เมื่อพิจารณาการวิจัยในฐานะการแสวงหาความรู้ในบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงก็จะเห็นว่าคำว่า “การวิจัย” (research) และคำว่า “การเปลี่ยนแปลง” (change) และ “การพัฒนา” (development) ต่างก็เป็นคำที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของความหมายและในแง่ของเนื้อหาสาระที่สำคัญคือความหมายและเนื้อหาของคำว่า “การวิจัย” และ “การเปลี่ยนแปลง” และ “การพัฒนา” นี้มีจุดเปลี่ยนมาเป็นระยะๆ ตามสถานการณ์สำคัญและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

บริบทการเปลี่ยนแปลงกับวิธีวิทยาการวิจัย

แนวคิดการวิจัยในวิชาการทางสังคมศาสตร์กับแนวคิดเรื่องการพัฒนาจึงจำเป็นจะต้องพิจารณาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระยะๆ ในสภาพที่ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลง” และ “การพัฒนา” ในประเทศมีการแปรเปลี่ยนไปด้วย เช่น บางช่วงหมายถึง “การสร้างบ้านเมืองให้ทันสมัย” บางช่วงหมายถึง “การพัฒนาที่สมดุล” “การพัฒนาที่เป็นธรรม” ฯลฯ แนวความคิดเรื่องการวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงในทางเนื้อหาด้วยเช่นกันกล่าวคือในสภาพที่ความหมาย

ของคำว่า “การพัฒนา” ในประเทศเปลี่ยนแปลงไป ความคิดเรื่องการวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงต่อกัน “จุดเปลี่ยน” หรือ “หัวเลี้ยวหัวต่อ” ของการเปลี่ยนแปลงบางครั้งมาจากวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในโลก บางครั้งก็มาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีข่าวสารสนเทศ โดยนัยนี้เราสามารถจำแนกออกเป็นช่วงระยะตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

1. ยุคสมัยล่าอาณานิคมและสมัยอาณานิคม หรือระยะก่อนยุคการพัฒนาสู่ความทันสมัย ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง นับว่าเป็นยุคที่มหาอำนาจตะวันตกใช้ความรู้จากการวิจัย ขยายอิทธิพลและอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองของตน การวิจัยด้านมานุษยวิทยามีรากฐานเกี่ยวข้องกับความจำเป็นของประเทศแม่ในการจัดการปกครองเขตแดนอาณานิคม เช่น อังกฤษและฝรั่งเศส รวมทั้งญี่ปุ่นในการปกครองดินแดนอาณานิคมของตน

2. ระยะที่สอง ถือว่าการเปลี่ยนแปลงประเทศหมายถึงการพัฒนาประเทศให้เป็นสมัยใหม่แบบตะวันตก (Modernization)

ท่ามกลางการปฏิสังขรณ์หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง คำว่า “การพัฒนา” (development) ได้ยกฐานะให้เป็นคำหลักทางด้านนโยบายในการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ภาวะที่พึงปรารถนา เมื่อมีภาพของการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ชัดเจนเป็นอุดมการณ์การพัฒนาเช่นนี้ การกำหนดเป้าหมายและวิถีทางตลอดจนกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคติการสร้างสังคมแบบตะวันตก (Western modernity) (อมร รักษาสัตย์และชัตติยา กรรณสูตร, บก., 2515) ความหมายของการพัฒนาเน้นไปที่การขยายตัวของการผลิตและการบริโภคที่ต้องเพิ่มขึ้น ที่สำคัญมักจะให้น้ำหนักการพิจารณาเป็นความเจริญตามลำดับขั้น (stages of growth) จากการศึกษา

พัฒนาขั้นต่ำไปสู่ขั้นพัฒนาขั้นที่สูงขึ้นไปในบันไดการพัฒนา จนก้าวไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนา ในด้านค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรม เน้นการเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากแบบเดิมไปสู่ค่านิยมที่เน้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement-oriented) ดังเช่นประเทศอุตสาหกรรมในโลกตะวันตก ในช่วงเวลาต่อมาเกิดความตื่นตัวและเฟื่องฟูตามาที่การพัฒนาแบบตะวันออก เช่น การพัฒนาแบบญี่ปุ่น การพัฒนาแบบเกาหลีมากขึ้น ฯลฯ ทั้งนี้เพราะ “ความสำเร็จ” ของประเทศเหล่านี้ในทศวรรษ 1960-1980's แม้จะสนใจบริบทวัฒนธรรมตะวันออก แต่อย่างไรก็ดี พึงสังเกตว่า ความหมายของการพัฒนาประเทศนั้นมิได้แตกต่างกันในสาระสำคัญกับการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่แบบตะวันตกแต่อย่างใด จุดต่างจึงเป็นเพียงความแตกต่างของบริบททางภูมิศาสตร์วัฒนธรรมคนละซีกโลกเท่านั้น

การวิจัยมักจะแบ่งจำแนกออกเป็น**การวิจัยพื้นฐาน** (Basic Research) และ**การวิจัยเชิงประยุกต์** (Applied Research) และต่อมาการวิจัยเชิงประยุกต์ก็มีการจำแนกแยกแยะหลายประเภทที่เน้นมากได้แก่ การวิจัยเพื่อการพัฒนา (สุริชัย หวันแก้ว, 2523) การวิจัยเพื่อการพัฒนาตามแนวทางการพิจารณาเช่นนี้ วิธีวิจัยที่ปลอดจากค่านิยม (value – neutrality) และมักจะเน้นการวิจัยที่เป็นเครื่องมือควบคุมไปกับขั้นตอนต่างๆ ในการนำโครงการพัฒนาไปปฏิบัติ เช่น เชื้อหรือเทคโนโลยีใช้งานในชุมชนหรือในสังคม โดยพิจารณาความพร้อมหรือการต่อต้านจากคนในชุมชน การติดตามและประเมินผลโครงการเป็นการทดสอบการยอมรับ และการนำข้อค้นพบไปปรับปรุงและพัฒนา ในช่วงระยะดังกล่าวนี้ มักจะให้ความสนใจประเด็นความขัดแย้งและการต่อต้านชัดเจนในการพัฒนาน้อยมากเพราะค่อนข้างเห็นว่าไปในทางที่ว่่าสิ่งนี้เป็นอุปสรรคขัดขวางเพราะมีความเชื่อมั่นว่าถึงอย่างไรก็ต้องพัฒนาไปในแนวทางที่กำหนดกันไว้แล้ว

3. ระยะที่สามหรือช่วงแห่งการวิพากษ์การพัฒนาแบบ “ตะวันตก” (และกระแสการพัฒนาแบบเอเชีย/ “ตะวันออก”) การพัฒนาที่มีมิติวัฒนธรรมและโลกาภิวัตน์ แต่ต่อมามีการทบทวนและวิพากษ์แนวคิดการพัฒนาแบบตะวันตกที่ครอบงำแนวทางปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เพราะถือเป็นการมุ่งสร้างความเป็นสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกแบบเดียว โดยขาดความพยายามทำความเข้าใจสังคมของตนเอง¹ ขณะเดียวกันได้เกิดความสนใจต่อการพัฒนาในพื้นที่นอกซีกโลกตะวันตก² เช่น ในโลกอาหรับ ทวีปเอเชียและในทวีปแอฟริกา ที่มีสาระที่แตกต่างออกไปเพราะบริบทหลังยุคอาณานิคม

ภายใต้สภาพการณ์การพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แนวคิด “การพัฒนา” ถูกตั้งคำถามมากขึ้นถึงความหมายที่แตกต่าง ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่านั้นได้แก่ ความหมายจากมุมมองและประสบการณ์การพัฒนานั้น *มองจากสายตาของใคร (whose perspective?)* ปรากฏการณ์ความเดือดร้อนทุกข์เข็ญจากการพัฒนา ความเสี่ยงและการผลกระทบความเสี่ยง อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทำให้การจำแนกแยกแยะระหว่างมุมมองจากชนชั้นนำหรือมองจากชนชั้นล่างมีนัยความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ฯลฯ การพูดถึงการพัฒนาชุมชนในระดับประเทศและระดับโลกที่ขาดความตระหนัก

¹ นักวิชาการไทยที่วิพากษ์เรื่องนี้ที่สำคัญ ได้แก่ เสน่ห์ จามริก และในวงการนักคิดสายพุทธโดยเฉพาะพระราชพรหมณี (ประยูรค์ ปยุตฺโต), 2527.

² มหาวิทยาลัยแห่งสหประชาชาติ ซึ่งตั้งขึ้นภายใต้ปรัชญาการดำรงและความคิดริเริ่มของ U Thant อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ชาวพม่า ผู้ที่ให้ความสนใจต่อเรื่องนี้เป็นพิเศษ จัดตั้งขึ้นภายหลังการเสียชีวิตของเขา ได้จัดประชุมระดับสูงระหว่างประเทศในเรื่องเหล่านี้ เพียงไม่กี่ปีหลังจากการก่อตั้งโปรดูดุ Michio Nagai, ed, 1978.

ในมุมมองจึงถือเป็นจุดอ่อนที่ปรากฏชัดเจนในบรรดาทฤษฎีและการปฏิบัติการพัฒนาที่ผ่านมา

พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต) กล่าวว่า “เวลานี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยหรืออะไรก็ตาม ที่เป็นความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการทั้งหมดใน 2 แดนนั้น ได้ถูก Values ครอบงำโดยไม่รู้ตัว และเจริญมาในท่ามกลางอิทธิพลของ Values ทั้งนั้น แม้แต่วิทยาศาสตร์ที่วาบรีสุทธิ์ก็ไม่บริสุทธิ์ ที่บอกว่าเป็น pure science ก็ไม่ pure ที่ว่าเป็น Value-free ก็ไม่ free เวลานี้ตำราต่างๆ ก็ยอมรับกันทั้งนั้น...วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์นั้นที่จริงไม่บริสุทธิ์ เพราะอยู่ใต้แรงจูงใจ บางอย่างครอบงำอยู่ อันได้แก่แนวความคิดที่เป็นฐานของอารยธรรมตะวันตกที่ชาวตะวันตกภูมิใจนักคือ **เจตจำนงที่จะพิชิตธรรมชาติ รวมทั้งเชื่อว่ามนุษย์นี้ต่างจากธรรมชาติ**”(พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต), 2542)

ทัศนะเชิงวิพากษ์เห็นว่าการวิจัยแบบเดิมที่มักอ้าง “ความเป็นวิทยาศาสตร์” “ความเป็นกลาง” และการปลอดจากค่านิยม (value-free) นั้น วิธีวิทยาการวิจัยเป็นเพียงเครื่องมือของการพัฒนากระแสหลักที่เน้นการขยายตัวของเศรษฐกิจและรับใช้โครงสร้างอำนาจแบบเดิม นักวิจัยถูกคาดหวังให้เป็นเพียง “ช่างเทคนิค” ไม่มีความคิดเห็นและขาดการทบทวน การไม่ให้ความสำคัญแก่การวิพากษ์และการทบทวน (reflexivity) ทำให้กิจกรรมการวิจัยตกอยู่ใน “กับดัก” โดยที่ผู้ดำเนินการไม่รู้ตัว โดยเฉพาะภาวะการณ์ที่ผลลัพธ์จากการกระทำมีหลายกรณีและผู้ตัดสินใจ ผู้กำหนดนโยบายไม่สามารถคาดหมายไว้ก่อนได้ (unintended consequences) ภายใต้อิทธิพลของความซับซ้อนของบริบทการพัฒนาดังกล่าว การวิจัยตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ว่าในการรับรู้

โลกที่ถูกต้องนั้นย่อมมีเพียงวิธีเดียวและวิธีการแสวงหาความรู้วิธีที่ดีที่สุด ได้แก่ วิธีแห่งวิทยาศาสตร์ ความเข้าใจต่อการวิจัยตามแนวที่มองความรู้ความเข้าใจอย่างคับแคบและจำเพาะเช่นนี้ จึงกลายเป็นเครื่องมือในการลดทอนศักยภาพของมนุษย์และลดทอนทางเลือกและความเป็นไปได้ของอนาคตลงไปเหลือเป็นเพียงการพัฒนาที่พึงประสงค์ตามกระแสหลักเพียงแบบเดียว ขณะเดียวกันไม่ช่วยส่งเสริมการทำความเข้าใจโลกจากทัศนะที่หลากหลายแง่มุม มีหน้าซ้ำยังกลับกลายเป็นอุปสรรคขวางกั้นการแสวงหาหนทางการพัฒนาหนทางอื่น (Alternative Modernities) อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อเกิดการตื่นตัวระหว่างสาขาย่อยในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์มากขึ้นด้วยกัน เช่น วงการสังคมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันระหว่างวิชาการพัฒนาวิทยา เรียนรู้จากวงกรรมานุษยวิทยา ประการแรก การวิจัยส่วนใหญ่และความรู้ส่วนใหญ่เรื่องการพัฒนาได้สนใจความเป็นผู้กระทำ (agency) หรือคนในฐานะผู้กระทำการ (actor) และประการที่สอง เกี่ยวกับทัศนะคนนอก-คนใน (etic-emic) มีการทบทวนวิวิธวิทยาของการวิจัยที่ตระหนักถึงประเด็นความแตกต่างระหว่างสังคมศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย-กับผู้ถูกวิจัย การมองข้ามประเด็นนี้ มีส่วนสำคัญที่ทำให้การวิจัยกลายเป็นเพียงเครื่องมือรับใช้อำนาจ หรือทำให้ปัญหาการพัฒนาตกอยู่ใน “โครงสร้าง” แบบเดิมๆ โดยขาดการแก้ไขหรือขาดความใส่ใจต่อปัญหาและความสูญเสียจาก “การพัฒนา” อย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้น ในยุคนี้จึงได้เกิดการวิจัยที่ให้ความสำคัญแก่ผู้ถูกวิจัยในฐานะผู้ร่วมวิจัยและผู้ร่วมปฏิบัติการด้วย โดยนับนี้จึงเกิดแนวทางการวิจัยใหม่แนวแปลกใหม่ขึ้นคือที่เป็นนวัตกรรม (สมัชชาวิชาการประจำปี 2529, 2530; สินธุ์ สโรบล, 2552) เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR)³, (Rural Rapid Appraisal - RRA) ตลอดจนจนวตรกรรมกรวิจัย และจากประสบการณ์ของคนชายขอบ ในสถานการณ์ต่างๆ กัน เช่น เวทีผู้ถูกท้วงติงหรือในกรณีประสบการณ์ของเหยื่อผู้ได้รับเคราะห์จากการพัฒนา เช่น กรณีโรคมินามาตะในญี่ปุ่นและกรณีเหมืองตะกั่วคลิตี้ในประเทศไทย

ขณะเดียวกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาในโลกเท่าที่ผ่านมามีการวิพากษ์จากแวดวงนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาว่า กระแสที่ดำเนินนโยบายการพัฒนากันมานั้นล้วนเป็นทัศนะการพัฒนาที่ **มองจากคนนอกและจากเบื้องบน (view from above)** เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องแก้ไขสถานการณ์โดยวิจัยที่เน้น **มุมมองจากเบื้องล่าง (view from below)** (Mathews, Ribeiro, Alba Vega, eds., 2012) และ**จากคนในและคนชายขอบ** (สุริชัย หวันแก้ว, 2546) ให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นธรรมมากขึ้นหรืออย่างน้อยก็เพื่อเอื้อให้เกิดความสมดุลขึ้นบ้าง

4. **ระยะที่สี่ ช่วงโลกาภิวัตน์แห่งความเสี่ยงภัยและพหุวิถีแห่งการพัฒนา** การที่ประเทศต่างๆ ในโลกอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นี้มีลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมต่อกันและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เกิดสถานการณ์ใหม่ที่มีลักษณะความเกี่ยวข้อง เชื่อมต่อกันและกัน เข้มข้นกว่าเดิม ส่วนหนึ่งทำให้ต้องเผชิญภาวะความเสี่ยงภัยที่ไม่เคยประสบมาก่อน เช่น วิกฤตเศรษฐกิจการเงิน โครณะบาด ภาวะ

³ นักวิชาการและนักพัฒนาในประเทศไทยผู้มีส่วนบุกเบิกงานแนวนี้ได้แก่ บัณฑิต อ่อนดำ, ม.ร.ว.อดิน รพีพัฒน์, ฉลาดชาย รมิตานนท์ สุธี ประศาสน์ เศรษฐ บำรุง บุญปัญญา รวมทั้งในแวดวงกรวิจัยเกี่ยวกับระบบเกษตร เช่น เทอด เจริญวัฒนา พงษ์ ยิบมันตะสิริ เป็นต้น

ภูมิอากาศที่ผันแปรรวมทั้งภาวะโลกร้อน ฯลฯ ทำให้มีการกล่าวถึงว่า โลกในยุคปัจจุบันกลายเป็นสังคมแห่งความเสี่ยงระดับโลก (world risk society) (Beck, 2000)⁴ ทั้งนี้เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยง (connectivity) ระหว่างกัน รวดเร็วและมีความเข้มข้นขึ้น การเชื่อมต่ออย่างใกล้ชิดและรวดเร็วอาจเป็นผลดีหรือผลเสียต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของประเทศก็ได้ทั้งนั้น กรณีวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในโลกที่มีลักษณะเป็นแรงกระเพื่อมในหลายครั้งในโลกในระยะหลัง ซึ่งแสดงถึงปัญหาการเน้นความเชื่อมโยงเกินจนจำเป็น (overconnectedness) ที่ทำให้เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสภาวะขาดภูมิคุ้มกันตนเอง ทำให้ล่อแหลมต่อการเกิดวิกฤตด้วย

เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 ที่ผู้ก่อการร้ายขับเครื่องบินชนตึกเวิร์ดเทรดเซนเตอร์ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงความขัดแย้งและความรุนแรงในโลกที่กำลังมาถึงขั้นตอนสำคัญในประวัติศาสตร์โลก มีการบ่งชี้ถึงสาเหตุสำคัญของเรื่องนี้มาจากขบวนการที่ยึดมั่นเคร่งครัดทางศาสนา (อิสลาม) อย่างสุดขั้ว (religious fundamentalism) ขณะเดียวกัน ก็มีข้อสังเกตที่น่าพิจารณาว่าเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ต่อระบอบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) และการพัฒนาตามโลกาภิวัตน์ทุนนิยมที่นำโดยมหาอำนาจตะวันตกเชื่อมั่นอย่าง

⁴ ขณะที่ผู้เขียนกำลังปรับปรุงต้นฉบับบทความฉบับนี้ มีรายงานข่าวว่า Prof. Dr.Ulrich Beck ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2558 ด้วยอาการหัวใจวาย หนังสือเล่มแรกของเขาที่แปลจากภาษาเยอรมัน (1987) ชื่อ Risk Society: Toward a New Modernity ได้รับการแปลเป็นภาษาอื่นๆ อย่างน้อย 35 ภาษา มรณกรรมของนักสังคมวิทยาผู้นี้ จึงถือเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของวงการสังคมวิทยาโลก

สูงสุดต่อสถาบันตลาด (Market Fundamentalism) ในการแก้ไข
ปัญหาทั้งหมดที่โลกเราเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

การพิจารณาเรื่องโลกาภิวัตน์ทุนนิยมอย่างสุดขั้วมิได้เพิ่ง
เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ดังกล่าว อันที่จริงทัศนคติการมองโลกปัจจุบันและ
อนาคตด้วยทัศนะแยกตัวของฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) นัก
รัฐศาสตร์อเมริกันที่เน้นด้านการปะทะของอารยธรรม (Huntington,
1993) นั้นก็เป็นหลักฐานหนึ่งในช่วงไม่นาน ในการยืนยันว่าการมองโลก
ด้วยทัศนะขาว-ดำ ดี-ชั่ว ถูก-ผิด นั้นเป็นการคิดที่ “โง่งม” ผู้คนได้ง่าย
และมีพลังดึงดูดอย่างน่าสะพรึงกลัวเพียงไร

อันที่จริงการถกเถียงและอภิปรายระดับโลกภายใต้ความรู้
ความเข้าใจที่แตกต่างกัน รวมทั้งความคาดหวังต่อการพัฒนาในยุค
โลกาภิวัตน์สามารถมองจากมุมที่กว้างขวางและหลากหลายกว่าการ
คิดแบบคู่ตรงกันข้าม (dichotomy) อย่างตายตัว จริงอยู่สถานการณ์
ของการพัฒนาที่เหลื่อมล้ำและยุ่งยาก ทำให้ความหมายของ “การ
พัฒนา” ถูกตั้งคำถามมากขึ้นจากแง่มุมต่างๆ รวมทั้งจากแง่มุมเชิง
คุณค่าและจริยธรรมอย่างยากที่ละลายได้ ขณะเดียวกันกระแสโลกใน
รูปแบบของ “ระเบียบโลก” ที่มีศูนย์กลางอำนาจก็จึงถูกท้าทาย
(Santos, 2005) และตรวจสอบมากขึ้นทั้งจากวงวิชาการด้วยกันและ
ยิ่งไปกว่านั้นคือการตรวจสอบจากสาธารณะในระดับโลก แต่การวิพากษ์
สามารถมองจากแง่มุมที่หลากหลายและหลายระดับ การที่ในระดับโลก
มีการประชุมสูงสุดของวงการธุรกิจและผู้นำประเทศที่เรียกว่า World
Economic Forum ก็ทำให้มีการจัดประชุม World Social Forum
โดยภาคประชาสังคมระดับโลก ภาวะความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็น
ธรรมในการพัฒนาตามกระแสโลกทุนนิยมที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำ
ให้มีการเสนอให้มีโลกาภิวัตน์ที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์

(Globalization with a Human Face) ลดความเข้มข้นของโลกาภิวัตน์ (de-globalization) (Beck, Giddens; Lash, 1994; Bello, 2002) ในทางทฤษฎีการพัฒนา มีการนำเสนอการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) มีการเสนอแนวคิดการพัฒนาให้ทันสมัยโดยการเจริญสติ (reflexive modernization) รวมทั้งมีการนำเสนอให้สนใจหรือใส่ใจต่อทางเลือกการพัฒนาอื่นที่มีใช้ตามกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์อย่างสุดตัว (Evans, 2008)

ในแวดวงของวิชาการนโยบายการพัฒนาระดับโลกที่ในอดีตมักจะนำโดยธนาคารโลก (World Bank) องค์กรการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ก็เกิดการวิพากษ์ตัวชี้วัดความก้าวหน้าของสังคมและเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการลักษณะโดยคณะกรรมการที่นำโดยอมตยา เซนและโจเซฟ สติกลิตซ์ มีการเสนอแนวคิดที่ทำท้าวระหว่างการวัดระดับการพัฒนาด้วยรายได้ (GDP) กับตัวชี้วัดเรื่องการอยู่ดีมีสุข (GNH) อย่างไหนเหมาะสมกว่ากัน? (เลิศชาย ศิริชัย, 2554) แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาจากประเทศภูฏาน (ศูนย์ภูฏานศึกษา แปลโดยเจษฎ์ สุขจิรัตติกาล, 2547) แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดคุณภาพทางสังคม (Social Quality) เป็นต้น

ภาวะวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อนที่หาทางออกตามแนวคิดการพัฒนาที่ผ่านมาและปรากฏการณ์การคิดแยกขั้วเชิงปฏิบัติ จนกลายเป็นวงจรแห่งความรุนแรงเป็นระยะๆ รวมทั้งแนวโน้มใหม่ๆ ด้านแนวคิดการพัฒนาข้างต้นเหล่านี้ น่าจะเป็นการเตือนให้เราหันมาพิจารณาการพัฒนาจากมุมมองระยะยาวหรืออีกนัยหนึ่งจากในแง่กระบวนการประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น ส่วนหนึ่งของประเด็นน่าจะได้แก่

การหันมาสนใจความเป็นสมัยใหม่ในประสบการณ์ที่หลากหลายกว่าเดิม และอีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ ข้อเสนอที่ว่าการพัฒนาที่แยกศาสนธรรมจากชีวิต และหลักจริยธรรมออกไปจากการพัฒนาในโลกต่างหากที่เป็นประเด็น จำเป็นจะต้องได้รับการพิจารณาทบทวนทางทฤษฎีดังเวทีแลกเปลี่ยนทางวิชาการรุ่นใหม่มีการถกแถลงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (คณะทำงานวาระทางสังคม, 2557)

ท่ามกลางการเร่งรัดพัฒนาไปตามกระแสการพัฒนาในโลกใน กึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับความขัดแย้งในการพัฒนา เพิ่มมากขึ้น แต่ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและพื้นฐานเรื่องนี้ยังมี น้อยอย่างน่าท้อใจ (ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว, 2547) การต่อสู้ แย่งชิงทรัพยากรท้องถิ่นมีความซับซ้อนขึ้นมาก ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับพลวัต ของโลกาภิวัตน์ที่ก้าวไปรวดเร็ว แต่ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (สังคมศาสตร์) กลับตามไม่ทัน (เลิศชาย ศิริชัย, 2554) การที่โลกาภิวัตน์ขับเคลื่อนโดยกลไกตลาดและเศรษฐกิจการค้าจนต่อวิกฤต สิ่งแวดล้อมรวมทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา ทำให้เกิดการ วิพากษ์ในระดับแนวคิดทฤษฎีที่ทำให้ต้องสนใจแนวคิดการพัฒนา เศรษฐกิจที่มีหลักธรรมาภิบาล ในระยะหลังมีผลงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ลุ่มน้ำโขงที่น่าสนใจได้แก่ “เศรษฐกิจในกำกับของสังคม” ของ Karl Polanyi (กนกวรรณ มะโนรัมย์, 2556) มีงานศึกษาที่สะท้อนถึงปัญหา ความทุกข์ยากข้ามพรมแดนภายใต้การขยายตัวของพลวัตของ อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและประชาคมอาเซียน (อรัญญา ศิริผล, 2554) ผลงานทางวิชาการของนักวิชาการไทยเหล่านั้นนับว่าช่วยผลักดัน พรมแดนความรู้ให้กว้างกว่าเดิม ขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนหนึ่งดวงไฟ สว่างที่ฉายแสงไปตรงด้านมืดของความจริง ช่วยทำให้เห็นความสำคัญ การหันมามองด้านที่ถูกมองข้าม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมข้าม แดนที่มีความนัยความหมายในมิติอื่นที่สำคัญ แต่ถูกละเลยหรือถูก

มองข้ามภายใต้การให้ความหมายว่าการพัฒนานั้นมีคุณค่าอยู่ที่การค้า และการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเช่นนี้ถือว่า สูงสุด สิ่งอื่นใดไม่มีความสำคัญที่ควรใส่ใจแต่อย่างใด การให้ความสำคัญแก่การทบทวนและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในบริบทของ ประสบการณ์สังคมไทยมีปรากฏไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น แต่อย่างน้อย ที่สุด การตระหนักถึงการพิจารณาบริบทของความขัดแย้งในประเทศ และในโลกจากมิติของสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และประวัติศาสตร์⁵ นับว่ามีความสำคัญที่พึงใคร่ครวญต่อไป

ข้ออภิปรายเกี่ยวกับญาณวิทยาและวิธีวิทยา

ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่เหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่องในโลกในยุค ปัจจุบัน เฮอร์เกิน ฮาเบอร์มาส นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันได้จำแนก แยกแยะประเภทความรู้วิชาการและความสนใจของมนุษย์ไว้ (Habermas, 1972) ซึ่งต่อมาแอนโทนี กิดเดนส์ได้ขยายความเพิ่มเติม (Heinmann and Giddens, 1977) ออกไปเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (ก) ความรู้เชิงประจักษ์ (ข) ความรู้เชิงการทำความเข้าใจและ (ค) ความรู้ เชิงวิพากษ์ (ดูตารางที่ 1 ประกอบ) แนวทางการวิจัยในสำนักคิดวิพากษ์ นิยมมีส่วนทำให้เกิดความกระฉับกระชวยและแสดงให้เห็นรากที่มาของ

⁵ ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2551. การประชุม วิชาการเรื่อง **ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม** เช่น มีการรวมบทความแนวคิด โดย เสกสรรค์ ประเสริฐกุล สายชล สัตยานุรักษ์ ชยันต์ วรรธนะภูติและอานันท์ กาญจนพันธุ์ เกี่ยวกับ **รัฐชาติ พหุวัฒนธรรม ชาตินิยม ชาตินิยม และ ความทันสมัย**

ปัญหา รวมทั้งความเสี่ยงต่างๆ ที่สังคมเผชิญอยู่ เพื่อนำเสนอว่าควรจะทำอย่างไรเพื่อให้แตกต่างไปจากที่เป็นอยู่ แต่อย่างไรก็ดี การกล่าวดังนี้มีได้หมายความว่า การใช้แนวทางวิธีคิดวิทยาแนววิพากษ์ จะให้คำตอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์กว่าแนวทางอีกสองสำนักคิด เพราะไม่มีแนวทางวิจัยทางสังคมศาสตร์ใดที่ดีไปกว่าหรือถูกต้องกว่า อีกแนวทางหนึ่งสำหรับทุกคำถามและทุกสถานการณ์

ตารางที่ 1 แสดงประเภทของความรู้และความสนใจ

| ประเภทของความรู้วิชาการ | ความสนใจและเป้าหมายของความรู้ | มิติของสังคม |
|--------------------------------|-------------------------------|------------------|
| เชิงประจักษ์-เชิงวิเคราะห์ | มุ่งคาดการณ์และควบคุม | มาตรการ/ วิธีการ |
| เชิงประวัติศาสตร์-เข้าถึงบริบท | มุ่งทำความเข้าใจ | ปฏิสัมพันธ์ |
| เชิงวิพากษ์ | เพื่อความหลุดพ้น | พลังอำนาจ |

ที่มา : Giddens, 1997.

ขณะเดียวกันในระดับของวิธีวิทยา มีการแยกแยะให้เห็นวิธีวิทยา 3 อย่างที่แตกต่างกันอันได้แก่ วิธีวิทยาเชิงประจักษ์และปฏิฐานนิยม วิธีวิทยาเชิงตีความและวิธีวิทยาเชิงวิพากษ์ โดยชี้ให้เห็นประโยชน์และข้อจำกัดของ “ปฏิฐานนิยม” และการให้น้ำหนักมากขึ้นแก่ **วิธีวิทยาแบบตีความ** (interpretative methods) และ**วิพากษ์** (critical methods) นักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำของโลก เช่น อมาตยา เซ็น และ โจเซฟ สติกลิตส์ ได้มีส่วนวิพากษ์วิจารณ์การพัฒนาระแสหลัก พร้อม

กันนั้นมีการนำเสนอทางเลือกใหม่ในการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนา (development indicators) ด้วย (สุริชัย หวันแก้ว, 2552)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบวิธีวิทยา ในการวิจัยแบบปฏิฐานนิยม ตีความนิยมและวิพากษ์นิยม

| วิธีวิทยาในการวิจัย | ปฏิฐานนิยม | ตีความนิยม | วิพากษ์นิยม |
|-------------------------------|---|--|--|
| 1. เป้าหมายของการวิจัย | เพื่อค้นหากฎเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้คาดทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ต่างๆ | เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม | เพื่อรื้อถอนมายาคติและเสริมสร้างอำนาจให้คนสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมจากฐานรากของปัญหา |
| 2. ธรรมชาติของความจริงในสังคม | มีแบบแผนหรือขั้นตอนที่เป็นกฎเกณฑ์คงตัวอยู่แล้วสามารถค้นพบได้โดยการวิจัย | สั่นไหวไปตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้นโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ | มีลักษณะขัดแย้งและถูกครอบงำโดยโครงสร้างที่มองเห็นได้ยาก |
| 3. ธรรมชาติของมนุษย์ | สนใจแต่เรื่องของตนเองและเป็นเหตุเป็นผล ปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอก | เป็นผู้สร้างความหมายและกระทำสิ่งที่คิดว่าสมเหตุสมผลในสถานการณ์หนึ่งๆ | สร้างสรรค์และปรับตัวไปตามสิ่งที่ตัวเองก็ไม่ตระหนักและถูกขังอยู่ในกับดักของภาพลวงตาและการถูกใช้ |

| วิธีวิทยาในการวิจัย | ปฏิฐานนิยม | ตีความนิยม | วิพากษ์นิยม |
|-----------------------------------|--|--|--|
| | | | ประโยชน์ |
| 4. บทบาทของสามัญสำนึก | เห็นได้ชัดเจนและแต่นำเชื่อถือน้อยกว่าความรู้ | ทฤษฎีของชีวิตประจำวันที่มีประสิทธิภาพที่คนทั่วไปใช้อยู่เสมอ | ความเชื่อที่ซ่อนอำนาจและเป้าประสงค์ที่มองไม่เห็น |
| 5. ลักษณะของทฤษฎี | ใช้ระบบตรรกะและนิรนัยของความหมายและกฎเกณฑ์ที่สัมพันธ์กัน | อธิบายระบบกลุ่มความหมายว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรและคงตัวอยู่ได้อย่างไร | วิพากษ์และเปิดโปงเงื่อนไขเบื้องต้นเพื่อให้มองเห็นว่าจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้อย่างไร |
| 6. การอธิบายว่าอะไรคือ “ความจริง” | การใช้เหตุผลเชื่อมโยงกฎต่างๆกับข้อเท็จจริง | ความเข้าใจกลุ่มที่ถูกศึกษาว่าสร้างความหมายทางสังคมได้อย่างไร | ให้เครื่องมือที่สามารถใช้เปลี่ยนแปลงโลกได้ |

| วิธีวิทยาในการวิจัย | ปฏิฐานนิยม | ตีความนิยม | วิพากษ์นิยม |
|--------------------------------|--|--|--|
| 7. หลักฐาน หรือข้อมูลสำคัญ | เห็นชัดเจนจากการสังเกต ซึ่งคนอื่นสามารถทำซ้ำได้ | ฝังลึกอยู่ในบริบทแห่ง ปฏิสัมพันธ์ในสังคม | ถูกระบุโดยทฤษฎีที่รัดถอน มาอย่างดี |
| 8. ที่ทางของจุดยืน/ ค่านิยม | เป็นกลาง ไม่เอนไปทางใด ทางหนึ่ง มีได้ก็เฉพาะตอน เลือก หัวข้อการวิจัยเท่านั้น | จุดยืนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สังคม ไม่มีผิดหรือถูก มีแต่ แตกต่างกันเท่านั้น | การทำวิจัยควรเริ่มต้นมาจาก ความชัดเจน ในจุดยืน จุดยืนบางอย่างถูกและ บางอย่างผิด |

ที่มา : Neuman, William Lawrence, 1991 แปลเก็บความและอ้างถึงในภฤตยา อาชวนิชกุล และกนกวรรณ ธรารวรรณ, 2550 (ปรับปรุงเพิ่มเติมเล็กน้อยโดยผู้เขียน)

วิธี (คิด) วิทยาการวิจัยการพัฒนาเชิงเปรียบเทียบ

จากตารางการเปรียบเทียบวิธีวิทยาข้างต้น เราสามารถเปรียบเทียบวิธีวิทยาของการวิจัย 3 แนวทาง ได้แก่ ปฏิกฐานนิยม วิทยาศาสตร์นิยมและตีความนิยม โดยแบ่งเป็นมิติสำคัญๆ ของการทำวิจัย ได้แก่ เหตุผลของการวิจัย ธรรมชาติของความจริงในสังคม ธรรมชาติของมนุษย์ บทบาทของสามัญสำนึก ลักษณะของทฤษฎี การอธิบายว่าอะไรคือ ‘ความจริง’ หลักฐานหรือข้อมูลสำคัญที่ทางของค่านิยม/จุดยืนของนักวิจัย กระบวนทัศน์ของสำนักคิด

แนวคิด *ปฏิกฐานนิยม* พัฒนาและเติบโตประวัติศาสตร์ยุโรปในช่วงยุครู้แจ้ง (the Enlightenment) จากฐานความเชื่อว่า มนุษย์สามารถตระหนักรู้ว่าอะไรคือความจริงและสามารถแยกมาแยกออกจากความจริงได้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และตรรกะวิทยา ดังนั้นในระยะยาวแล้วมนุษย์ย่อมพัฒนาเงื่อนไขรอบตัวให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ได้ด้วยการใช้เหตุผลและกระบวนการค้นหาความจริงที่เริ่มจากการ **มองหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลลัพธ์** เพราะสำนักคิดนี้จึงเชื่อว่าจะนำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์และทฤษฎีที่มนุษย์อธิบายความจริงในสังคมและเชื่อมั่นว่ามนุษย์จะควบคุมสภาพแวดล้อมและการพัฒนาได้ในที่สุด (Control Paradigm อ้างถึงใน Nowotny, H. et. al., 2001)

ในท่ามกลางความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการแพทย์ เช่น ยาปฏิชีวนะหรือการบำบัดรักษาต้านเคมี ฯลฯ ปรากฏว่าก่อผลข้างเคียงที่ร้ายแรงต่อผู้ป่วยได้ด้วย การใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชในเกษตรกรรมก่อผลร้ายต่อสุขภาพและต่อผืนดิน หลายกรณีการพัฒนาและความก้าวหน้าได้กลายเป็นตัวปัญหาเสียเอง โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ (mega-development projects) (Flyvbjerg, Bruzelius and Rothengatten, 2003) ซึ่งมักเป็นที่นิยมกันมากในวงการนโยบายการ

พัฒนานั้นส่วนใหญ่แล้วมีปัญหาแฝงเร้นหลายประการที่ต้องการวิชาการด้านสังคมศาสตร์เข้ามาตั้งคำถามและตรวจสอบ ยิ่งไปกว่านั้นก็มีเหตุการณ์และประจักษ์หลักฐานมากขึ้นที่แสดงว่าการพัฒนามีการกระจายความเสี่ยงและอันตราย (distribution of risks and hazards) อย่างไม่เป็นธรรม มีการผลักภาระความเสี่ยงอันตรายแก่ชุมชนหรือแม้แต่ประเทศอื่นที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือที่ขาดข้อมูลความรู้ต่อภาวะความเสี่ยงอันตราย สภาพการณ์ความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรมจากการพัฒนาดังกล่าว อุลริค เบ็ค เรียกเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ผลักภาระความรับผิดชอบจนจับมือใครดมไม่ได้นี้ว่า “ภาวะขาดความรับผิดชอบต่ออย่างเป็นองค์กร (organized irresponsibility) สถานการณ์ปัญหาจากพัฒนาต่างๆ ดังกล่าวจึงทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อฐานคิดของการวิจัยและทางวิชาการอย่างมาก กว้างขวางและถึงรากถึงโคน (Santos, 2014)

โดยนัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าในวงการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในโลกได้มีการพิจารณาเรื่องนี้กันอย่างจริงจังและกว้างขวางมาก (เช่น Ananta Kumar Giri, ed., 2004) ดังนั้น สำหรับสถานการณ์สังคมไทยปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนให้เกิดการทบทวนและถกเถียงในฐานคิดเหล่านี้ให้จริงจัง⁶

การที่นิสิตนักศึกษาและนักวิจัยเองจะเลือกแนวทางและวิธีวิทยาแบบใด เพราะคำถามสำคัญก่อนจะเลือกก็คือ จะเอาความรู้นั้นไปทำอะไร ขณะเดียวกันทุกคนก็มีความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบกับ

⁶ ในระยะหลังการหันมาทบทวนวิธีวิจัย เช่น Narrative ได้กลายเป็นประเด็นใหญ่ของมิติการวิจัยในวงการวิชาการระหว่างประเทศ ดู นภาพกรณ์ หะวานนท์, 2552.

บริบทและความเหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งความเชื่อและจุดยืนของตนเองไปด้วย

สรุป: ภาวะความย้อนแย้งที่เป็นสิ่งท้าทายต่ออนาคตร่วมกัน

สภาวะการณ์ของการพัฒนาของประเทศที่ซับซ้อนมากขึ้นและสถานะของวิชาการทางสังคมศาสตร์ในการประยุกต์ใช้ทำให้นักสังคมศาสตร์ต้องหันมาสนใจและใส่ใจต่อความคาดหวังต่อวิชาของตนเองจากฝ่ายนโยบายและสาธารณะกันมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น (นลินี ต้นธูนิต์, 2555) ยิ่งไปกว่านั้นสถานการณ์การพัฒนาและสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศสะท้อนถึงภาวะการณ์ในระดับโลกด้วยในข้อหนึ่ง อันได้แก่ ภาวะความแตกแยกของทัศนยะและการแยกขั้วทางการเมืองอย่างลึกซึ้ง ในหลายกรณีเกิดความขัดแย้งที่แปรไปเป็นความรุนแรงถึงขนาดการปะทะระหว่างกลุ่มทางการเมือง ผลกระทบที่ต่อเนื่องทำให้ความรู้สึกแปลกแยกห่างเหินระหว่างกลุ่มลึกซึ้งมากขึ้น และปรากฏการณ์พวกใครพวกมัน จนขาดความตระหนักร่วมกันถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตสังคมเดียวกันและลูกหลานผู้จะต้องเติบโตขึ้นมาในอนาคต (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2555) วงการผู้มีความคิดและความหวังใต้ออนาคตจึงจำเป็นต้องตรวจสอบตนเองให้สามารถร่วมกันเผชิญคำถามอันสำคัญจากทุกฝ่ายได้มากขึ้น

การประชุมสังคมวิทยาระดับชาติครั้งที่ผ่านมา ภายใต้หัวข้อ **แผ่นดินเดียวกันแต่เหมือนอยู่คนละโลก** ที่จัดโดยคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยาและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2555 ก็สะท้อนถึงความตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างวงการที่สามารถถกเถียงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระดับชาติ และภูมิภาคให้ต่อเนื่อง อีกประการหนึ่งได้แก่ การพิจารณาฐานะและความหมายที่เปลี่ยนไปของวิทยาศาสตร์ในฐานะวิธีการแสวงหาความรู้

แบบหนึ่งในโลกที่เปลี่ยนแปลงและก้าวสู่สังคมความรู้ยุคใหม่ (Nowotny, Scott and Gibbons, 2001)

ข้อที่นำพิจารณาได้แก่ ภาวะความอ่อนแอในการพัฒนาด้วยความรู้ กล่าวคือ (1) การวิจัยมีปริมาณเพิ่มขึ้นความรู้มีปริมาณเพิ่มพูนมากมาย แต่สังคมกลับไร้เป้าหมาย เจตจำนงของสังคมขาดพลังที่จะมุ่งสู่นาคร่วมกัน (2) ข้อเท็จจริงที่ว่าทุกๆ ที่ภายใต้โลกาภิวัตน์เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นและมีภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกเกิดเป็นระยะๆ ถี่ขึ้นมากก็ตาม การพัฒนาแบบทุนนิยมยังคงเป็นกระแสหลักของนโยบาย ขณะเดียวกันกระแสการพัฒนาที่อาศัยสถาบันตลาดเป็นหลักยังได้รับการหนุนเสริมอย่างมาก (3) ในแวดวงนโยบายของหลายประเทศรวมทั้งในประเทศไทย ทั้งๆ ที่มีการกล่าวอ้างถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทของภาวะความอ่อนแอทางนโยบาย เช่นนี้ การทบทวนสภาพการณ์ของความรู้และสถานการณ์ด้านนโยบายการพัฒนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในโลกปัจจุบันความรู้แบ่งแยกเป็นกลุ่มวิชาทางวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และแบ่งซอยย่อยเป็นสาขาวิชา แต่ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ความรู้ทั้งหมดในปัจจุบันยังขาดพลังองค์รวม ดังนั้นการสำนึกต่อการบูรณาการความรู้และการทบทวนวิธีวิทยาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด เพื่อจะกำหนดก้าวต่อไปให้เหมาะสมและเท่าทัน (จรัส สุวรรณเวลา, 2555)

ณ จุดตัดอันสำคัญของการพิจารณาจุดอ่อนของความรู้ท่ามกลางโลกที่เหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมนี้ ผู้เขียนเห็นอย่างน้อยที่สุดที่เราความจำเป็นที่จะต้อง

(1) เรียนรู้ที่จะตั้งคำถามการวิจัยที่อิงกับบริบทความเหลื่อมล้ำท่ามกลางการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งที่เพื่อฟื้นฟู

คุณค่าและความหมายของการวิจัยขึ้นมาจากความมีนัยสำคัญความ
รับผิดชอบ

(2) เรียนรู้จากผลงานการวิจารณ์และทบทวนระดับโลกใน
ระยะหลังที่ยืนยันว่ามีช่องว่างด้านความรู้อย่างฉาฉาจรจ

(3) เส้นทางอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับสังคมนั้นติดันสำหรับ
สังคมที่มีวิชาการที่ขาดการทบทวนตนเอง (Wallerstein, et.al. แปล
โดย สิงห์ สุวรรณกิจ, 2555) เพราะมีความคับแคบแฝงเร้นอยู่ในข้อ
สมมติฐานของสังคมศาสตร์ที่มุ่งหมายอยากเป็นวิทยาศาสตร์
(scientism) และการคิดที่จำกัดตนในความเป็นประเทศชาติ
(methodological nationalism)

(4) นวัตกรรมในการเรียนรู้และความสร้างสรรค์
(co-production of knowledge) มิได้จำเป็นเฉพาะในแวดวงธุรกิจ
การค้าและอุตสาหกรรมเท่านั้น หากมีความสำคัญโดยพื้นฐานต่อการ
เรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ รวมทั้งการดำรงชีวิตในผืนพิภพเป็นระบบที่มี
ชีวิตนี้ได้ด้วย โดยเฉพาะนวัตกรรมเพื่อเรียนรู้ระหว่างสาขาและการ
ทำงานเชิงสหสาขาวิชาเพื่อตอบให้สามารถตอบโจทย์แห่งการ
เปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในประเทศและในโลก

เมื่อใดที่เรามีความตระหนักถึงปัญหาช่องว่างและเข้าใจถึง
จุดอ่อนเหล่านี้ที่ตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้วย แล้วเมื่อนั้นสังคม
วิทยาและสังคมศาสตร์ย่อมเกิดสติและสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนอันจะเป็น
การพลิกบทบาทให้มีส่วนอย่างสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างอนาคตที่มี
ความหวังและมีความยั่งยืนยิ่งขึ้นไป

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ มโนรมย์. 2556. **เศรษฐกิจในกำกับของสังคม : สถาบันสังคมกับเศรษฐกิจลุ่มน้ำอีสานและโขง**. อุบลราชธานี: ศูนย์วิจัยสังคมภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- คณะทำงานวาระทางสังคม. 2557. **คนหนุ่มสาวมุสลิม กับโลกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัส สุวรรณเวลา. 2555. **สังคมความรู้ยุคที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว. 2547. **สันติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นภาพรณี หะวานนท์. 2552. **วิธีการศึกษาเรื่องเล่า-จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง 5,2 (พ.ค.-ส.ค.)**.
- นลินี ต้นธูนิตย์. 2555. **สถานะของสังคมวิทยาและคำถามต่องานวิชาการสังคมศาสตร์ไทย. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง 8,3 (กันยายน-ธันวาคม): 29-46**.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2555. **รื้อถอนการพัฒนา ความยั่งยืนทางนิเวศและความยุติธรรมทางสังคม : บทวิพากษ์เศรษฐกิจศาสตร์การเมือง**. ชลบุรี: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2542. **การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตฺโต). 2548. **สนทนารธรรม ชีวิต**

จริยธรรม กับการวิจัยทางการแพทย์. กรุงเทพฯ: โครงการ
ชีวจริยธรรมกับการวิจัยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ

พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตฺโต). 2527. **มองอเมริกามาแก้ปัญหาไทย**
กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เลิศชาย ศิริชัย. 2554. **การแย่งชิงทรัพยากรในบริบทโลกาภิวัตน์ :**
สถานการณ์ของการไร้คำอธิบายและทางออก. เวทีถกเถียง
ความคิดทางสังคมวิทยา. นครศรีธรรมราช: สำนักวิชาศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และคณะกรรมการสภาวิจัย
แห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.

ศูนย์ภูฏานศึกษา. เจษณ์ สุขจิตต์ติกาล, แปล. 2547. **ความสุขมวล**
รวมประชาชาติ – มุ่งสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

สมัชชาวิชาการประจำปี 2529. 2530. **การวิจัยเพื่อการพัฒนา**
ประสบการณ์จากภาคสนาม. กรุงเทพฯ: โครงการศึกษา
ทางเลือกพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
นักวิชาการที่บุกเบิกและมีบทบาทในแนวทางเหล่านี้มี บัญชร
อ่อนคำ ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์ ฉลาดชาย รมิตานนท์ เป็นต้น
สินธุ์ สโรบล. 2552. **วิธีวิทยาการวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา**
ชุมชน : บทสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเทศไทย
และประสบการณ์จากต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุริชัย หวันแก้ว. 2552. **โลกวิฤตติเพราะจุดบอดด้านคุณค่า การทบทวน**
เครื่องชี้วัดความก้าวหน้าทางสังคมในโลกที่ไม่แน่นอน.

- จินตนาการทางสังคมวิทยา : คุณค่า ความรู้กับรัฐชาติ.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สุริชัย หวันแก้ว. 2546. **คนชายขอบ จากความคิดสู่ความจริง**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุริชัย หวันแก้ว. 2523. แนวทางการพัฒนา: กรณีญี่ปุ่น. **เอเชียปริทัศน์**.
1,2 (ม.ค-มี.ค): 68-87. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- อมร รักษาสัตย์และชัตติยา กรรณสูตร, บรรณาธิการ. 2515. **ทฤษฎี
และแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐ
ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรัญญา ศิริผล. 2554. **ในความทุกข์ทนข้ามพรมแดน: บทสะท้อนจาก
ผู้ติดเชื้อชายแดนไทย-ลาว**. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการ
วิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Beck, Ulrich. 2000. **World Risk Society**. New York: Polity
Press.
- Davidow, William H. 2011. **Overconnected; What the
Digital Economy Says About Us**. New York:
Business Plus.
- Beck, Ulrich, Giddens, Anthony, Scott Lash. 1994. **Reflexive
Modernization : Politics, Tradition and Aesthetics
in the Modern Social Order**. Cambridge : Polity
Press.
- Bello, Walden F. 2002. **Deglobalization: Ideas for a New
World Economy**. London: Zed.
- Evans, Peter. 2008. "Is an Alternative Globalization
Possible?" **Politics&Society** 36, pp. 271-305.

- Flyvbjerg, Bent, Nils Bruzelius, Werner Rothengatter. 2003. **Megaprojects and Risk: An Analogy of Ambition.** Cambridge University Press
- Habermas, Juergen. 1972. **Knowledge and Human Interests.** Jeremy J. Shapiro, Trans. Boston: Beacon Press. Original work published 1968.
- Huntington, Samuel, P. 1993. The Clash of Civilizations? **Foreign Affairs** 72,3 (Summer), pp. 22-49.
- Giddens, Anthony. 1977. **Studies in Social and Political Theory.** London : Hutchinson.
- Giri, Ananta Kumar. ed. 2004. **Creative Social Research.** with Foreword by S.N. Eisenstadt. New Delhi : Vistaar Publication and the Lexington Books.
- ISSC and UNESCO. 2013. **World Social Science Report 2013 Changing Global Environments.** Paris: OECE Publishing and UNESCO Publishing.
- Mathews, Gordon, Gustavo Lins Ribeiro, Carlos Alba Vega, eds. 2012. **Globalization from Below : The World's other Economy.** London: Routledge.
- Nagai, Michio, ed. 1978. **Development in Non-Western World.** Tokyo: The United Nations University.
- Neuman, William Lawrence. 1991. **Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches.** Boston: Pearson cited in กฤตยา อาชวนิชกุล และกนกวรรณ ธรรมวรรณ. 2550. **วิเคราะห์วิธีคิดวิทยาในงานวิจัย เรื่อง เพศภาวะและเพศวิถีกับเอดส์ศึกษา มูลนิธิ**

สร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง. กรุงเทพฯ: แผนงาน
สร้างเสริมสุขภาพทางเพศ.

- Nowotny, Helga, Peter Scott, Michael Gibbons. 2001. **Re-Thinking Science: Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty.** Cambridge: Polity Press.
- Santos, Boaventura De Sousa. 2014. **Epistemologies of the South: Justice Against Epistemicide.** Boulder: Paradigm.
- Santos, Boaventura De Sousa. 2005. **Reinvesting Social Emancipation : Toward New Manifestos.** London: Verso.
- Wallerstein, Immanuel et.al., สิงห์ สุวรรณกิจ แปล. 2555. **Social Science and Social Policy : From National Dilemmas to Global Opportunities (สังคมศาสตร์กับนโยบายทางสังคม : หนทางตีบตันระดับชาติสู่โอกาสเติบโตระดับโลก).** จุลสารเวทีการประชุมสังคมวิทยาระดับชาติครั้งที่ 4 “แผ่นดินเดียวกัน แต่เหมือนอยู่คนละโลก? : วาระการวิจัยเพื่ออนาคต” ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 18-19 มิถุนายน 2555.